

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ МОРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ РИБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Циклова методична комісія «Суспільно-гуманітарні дисципліни»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова ЦМК

_____ Ольга БАГІНСЬКА

Протокол №1 від «31»08. 2023р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Ніценко Наталія Леонтіївна, викладач вищої категорії, старший викладач
Навчальна дисципліна	Українська мова
Назва освітньої програми	Експлуатація суднових енергетичних установок Судноводіння на морських шляхах
ОКР	Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань	27 Транспорт
Спеціальність	271 Морський та внутрішній водний транспорт
Спеціалізація	271.02 Управління судновими технічними системами і комплексами 271.01 Навігація і управління морськими суднами
Форма навчання	денна
Курс/ семестр	1 курс, 1,2, 3 семестр
Обсяг дисципліни в годинах/ кредитах ECTS	72 години
Мета вивчення дисципліни	<ul style="list-style-type: none"> - виховання у курсантів почуття національної свідомості, що значною мірою сприяє підвищенню мотивації вивчення української мови; - формування комунікативної, мовної, мовленнєвої, предметної, прагматичної, соціокультурної компетентностей курсантів на основі свідомого опанування мовної й мовленнєвої теорії; - корекція орфографічної та пунктуаційної грамотності курсантів; - формування готовності курсантів до використання мовних ресурсів на всіх відповідних структурних рівнях фахової діяльності; - формування мовленнєвої культури; - розвиток логічного, критичного та образно-художнього мислення; - становлення високої духовності курсантів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, залучення до культурних надбань українського народу зокрема й

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Розділ 1.

Вступ. Лексикографія

Тема 1.1 Лексикографія. Сучасні лексикографічні джерела.. Основні типи словників.

Розділ 2. Поняття норми в сучасній українській літературній мові

Тема 2.1 Поняття норми.

Тема 2.2 Поняття норми. Нормативне й ненормативне мовлення. Типи норм

Розділ 3. Лексична норма Лексична помилка. Лексичне значення слова

Тема 3.1 Лексична норма. Лексична помилка. Лексичне значення слів

Тема 3.2 Лексичні й фразеологічні синоніми, антоніми.

Тема 3.3 Пароніми. Запобігання помилок у вживанні паронімів

Тема 3.4 Основні групи фразеологізмів, багатозначність, синонімія й антонімія фразеологізмів

Тема 3.5 Контрольна робота №1. Лексикографія. Лексична норма

Розділ 4. Практична риторика

Тема 4.1 Риторика як мистецтво, наука й навчальна дисципліна

Тема 4.2 Мовленнєва ситуація. Елементи мовленнєвої ситуації

Тема 4.3 Аудиторія (слухач, слухачі). Види слухання. Цілі слухання

Тема 4.4 Особистість мовця. Говоріння. Підготовка до складання діалогу

Тема 4.5 Текст як одиниця спілкування

Тема 4.6 Ефективність мовлення.. Говоріння. Підготовка до складання усного контрольного переказу

Тема 4.7 Написання тексту публічного виступу

Розділ 5. Орфоепічна норма

Тема 5.1 Орфоепічна помилка. Поняття милозвучності

Тема 5.2 Наголос. Основні правила наголошування слів

Тема 5.3 Контрольна робота №2. Практична риторика.

Орфоепічна норма.

Тема 5.4 Повторення і узагальнення вивченого

Розділ 6. Орфографічна норма

Тема 6.1 Орфограма. Орфографічна помилка . Принципи української орфографії

Тема 6.2 Апостроф. Позначення м'якості приголосних

Тема 6.3 Чергування голосних і приголосних в українській мові

Тема 6.4 Спрощення приголосних.

Подвоєння та подовження приголосних

Тема 6.5 Правопис префіксів, суфіксів (складні випадки правопису)

Тема 6.6 Уживання великої літери. Складні випадки

Тема 6.7 Написання складних слів разом, окремо, з дефісом

Тема 6.8 Написання слів іншомовного походження

Тема 6.9 Написання не, ні з різними частинами мови. Правила графічних скорочень слів

Розділ 7. Морфологічна норма

Тема 7.1 Морфологічна помилка.Іменник

Тема 7.2 Іменники, що мають лише форму однини або множини

Тема 7.3 Складні випадки відмінювання іменників

Тема 7.4 Паралельні закінчення іменників чоловічого роду давального відмінка (-ові, -еві)

(-сві) , -у (-ю). Іменники III відміни
Тема 7.5 Особливості кличного відмінка

Розділ 8. Практична риторика

Тема 8.1 Суперечка як вид комунікації

Тема 8.2 Контрольна робота №4 (тестування).

Тема 8.3 Морфологічна норма. Практична риторика

Тема 8.4 Повторення і узагальнення вивченого.

**Загальні
компетентності,
спеціальні (фахові)
компетентності**

1. Спілкування державною мовою – готовність (здатність) курсантів засобами української мови успішно взаємодіяти у процесі розв’язання типових для віку життєвих проблем; сформоване ціннісне ставлення до мови свого народу, наявність досвіду послуговування державною мовою.

2. Спілкування іноземними мовами – готовність (здатність) реалізовувати різноманітні комунікативні наміри у широкому діапазоні особистісних, соціальних і культурних контекстів.

3. Математична грамотність – спроможність особистості застосовувати математичні вміння в реальному житті, працювати з числовою інформацією.

4. Компетентності у природничих науках і технологіях – здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб, застосовувати ІКТ у навчанні й повсякденному житті, знаходити, опрацьовувати і систематизувати інформацію); здатність бути відкритими до інновацій, реалізувати себе в мінливому технологічному, життєвому, навчальному й трудовому середовищі.

5. Інформаційно-комунікаційна компетентність – здатність (готовність) розуміти навколишнє інформаційне середовище, самостійно шукати, добирати й критично аналізувати необхідну інформацію, трансформувати, зберігати та транслювати її й діяти відповідно до своїх цілей і прийнятої в суспільстві комунікаційної етики.

6. Уміння вчитися протягом життя – здатність і внутрішня потреба самостійно здобувати знання і формувати вміння відповідно до поставлених цілей з метою

	<p>самовдосконалення й самореалізації.</p> <p>7. Соціальна і громадянська компетентності – усвідомлення громадянської повинності й відповідальності, здатність до реалізації громадянських прав і обов’язків.</p> <p>8. Підприємницька компетентність – це інтегрована якість особистості, що базується на креативності, творчості, інноваційності, здатності до ризику, спроможності планувати, самоорганізовуватися й організувати підприємницьку діяльність, утілювати ідеї у сферу економічного життя, розв’язувати конфліктні ситуації, приймати рішення, брати на себе відповідальність, формувати моделі поведінки, необхідні для успішного розв’язання нагальних виробничих проблем.</p> <p>9. Загальнокультурна – здатність курсанта усвідомлено сприймати надбання культури як цінність, аналізувати й оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати традиційні для культури українського народу методи самовиховання.</p> <p>10. Екологічна грамотність і здорове життя – здатність розумно й раціонально користуватися природними ресурсами, усвідомлене ставлення до ролі довкілля для життя й здоров’я людини; готовність виявляти активну життєву позицію в питаннях захисту довкілля, дотримуватися здорового способу життя й пропагувати його.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості</p>
<p>Політика курсу</p>	<p>Навчання спрямоване на підвищення рівня грамотності курсантів і культури мовлення; систематизація й поглиблення вивченого рівні узагальнення; удосконалення основних мовних і мовленнєвих умінь та навичок.</p> <p>Система вимог:</p> <ul style="list-style-type: none"> - необхідним є вивчення навчального матеріалу за кожною темою; - виконувати всі види завдань, передбачених обсягом і змістом навчального курсу; - не спізнюватися на заняття (аудиторні та під час онлайн-навчання); - не розмовляти на заняттях, не користуватись телефоном та

	<p>іншими гаджетами(за винятком дозволу викладача при виконанні завдань);</p> <ul style="list-style-type: none"> - на заняття приходити у формі; - не пропускати заняття без поважних причин; - активно брати участь в навчальному процесі; - бути терпимим, відкритим, відвертим, доброзичливим до однокурсників та викладача; - конструктивно підтримувати зворотний зв'язок на заняттях; - дотримуватись академічної відповідальності та доброчесності (списування і плагіат заборонені).
<p>Форми поточного та підсумкового контролю</p>	<p>Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності здобувачів освіти включає поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та ЗНО.</p> <p><i>Поточне оцінювання</i> здійснюється у процесі поурочного вивчення теми. Його основними завданнями є встановлення й оцінювання рівнів розуміння й первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між цими елементами та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь та навичок. Формами поточного оцінювання є індивідуальне, групове і фронтальне опитування (усно й письмово); виконання курсантами різних видів письмових робіт; робота (взаємоконтроль) курсантів у парах і малих групах; виконання завдань для самоконтролю тощо.</p> <p><i>Тематичний</i> контроль передбачає оцінювання засвоєних знань з кожної теми, що дає змогу усунути можливість випадковості при виведенні підсумкових оцінок. Формами тематичного контролю можуть бути самостійні роботи, що передбачають розгорнуті відповіді на запитання з елементами характеристики того чи іншого мовного явища; тестові завдання; завдання на редагування, відтворення достовірності (наприклад, формулювання правила, прикладів до нього тощо).</p> <p><i>Підсумковий</i> контроль здійснюється наприкінці семестру або навчального року; підсумкову оцінку за семестр виставляють за результатами тематичного оцінювання, за рік — на основі семестрових оцінок.</p> <p><i>Для контрольної перевірки</i> використовуються завдання тестового характеру, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень. Одиницею контролю є вибрані курсантами правильні варіанти виконання завдань тестового характеру та самостійно дібрані. В умовах дистанційного навчання контроль здійснюється синхронно та/або асинхронно, за допомогою інтерактивного тестування, на відеоконференціях, через виконання завдань, наданих через платформу Google Classroom.</p>
<p>КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ КУРСАНТІВ</p>	

Підсумковий бал з навчальної дисципліни визначається як середнє арифметичне балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних при підсумковому контролі.

Говоріння та письмо (діалогічне та монологічне мовлення)

Під час перевірки складених курсантами висловлювань (діалогів, усних і письмових переказів та творів) урахується ступінь повноти вираження теми, міра самостійності виконання роботи, ступінь вияву творчих здібностей, особистого ставлення до змісту висловлювання.

Діалогічне мовлення:

1. Перевіряється здатність курсантів:

- а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється;
- б) демонструвати вміння:
складати діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування;
самостійно досягати комунікативної мети;
використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету;
дотримуватися теми спілкування;
додержувати правил спілкування;
дотримуватися норм літературної мови;
- в) висловлювати особисту позицію щодо теми, яка обговорюється;
- г) аргументувати висловлені тези, ввічливо спростовувати помилкові висловлювання співрозмовника.

Зазначені характеристики діалогу є основними критеріями при його оцінюванні.

Перевірка рівня сформованості діалогічного мовлення здійснюється таким чином: викладач пропонує двом курсантам вибрати одну із запропонованих тем чи мовленнєвих ситуацій (теми чи ситуації пропонуються різного рівня складності), обдумати її й обговорити із товаришем перед групою у формі діалогу протягом 3-5 хвилин. Оцінка ставиться кожному курсантові.

2. *Матеріал для контрольних завдань* добирається з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії чинної програми, рівня підготовки, вікових особливостей та пізнавальних інтересів курсантів.

3. *Одиниця контролю:* діалог, складений двома курсантами (до 16-20 реплік).

4. *Оцінювання.*

Критерії оцінювання

Рівень	Бал	Характеристика складених курсантами діалогів
Початковий (Бали цього рівня одержують курсанти, успіхи яких у самостійному складанні діалогу поки що незначні)	1	У курсанта виникають значні труднощі у підтриманні діалогу. Здебільшого він відповідає на запитання лише "так" або "ні" чи аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру.
	2	Курсант відповідає на елементарні запитання короткими репліками, що містять недоліки різного характеру, але сам досягти комунікативної мети не може.
	3	Курсант бере участь у діалозі за найпростішою за змістом мовленнєвою ситуацією, може не лише відповідати на запитання співрозмовника, а й формулювати деякі запитання, припускаючись помилок різного характеру. Проте комунікативна мета досягається ним лише частково.
Середній	4	Курсант бере участь у діалозі з нескладної за змістом теми, в

<p>(Балів цього рівня заслуговують курсанти, які досягли певних</p>		<p>основному досягає мети спілкування, проте репліки його недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином ситуацію спілкування, не відзначаються послідовністю, доказовістю; допускає помилки у доборі слів, побудові речень, їх інтонуванні тощо.</p>
<p>результатів у складанні діалогу за двома — чотирма показниками з нескладної теми, але за іншими критеріями результати поки що незначні)</p>	5	<p>Курсант бере участь у діалозі за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, додержується елементарних правил поведінки в розмові, загалом досягає комунікативної мети, проте допускає відхилення від теми; мовлення його характеризується стереотипністю, недостатньою різноманітністю і потребує істотної корекції тощо.</p>
<p>Достатній (Балів цього рівня заслуговують курсанти, які самостійно, у цілому вправно за більшістю критеріїв склали діалог з теми, що містить певну проблему, продемонстрували належну культуру спілкування, проте за деякими з критеріїв (від 2-х до 4-х) їх мовлення ще містить певні недоліки.)</p>	6	<p>Курсант успішно досягає комунікативної мети в діалозі з нескладної теми, його репліки загалом є змістовними, відповідають основним правилам поведінки у розмові, нормам етикету, проте йому не вистачає самостійності суджень, їх аргументації, новизни, лаконізму в досягненні комунікативної мети, наявна певна кількість помилок у мовному оформленні реплік тощо.</p>
<p>Високий (Балів цього рівня заслуговують курсанти, які продемонстрували високу</p>	7	<p>Діалогічне мовлення курсанта за своїм змістом спрямовується на розв'язання певної проблеми, загалом є змістовним, набирає деяких рис невимуженості; з'являються елементи особистісної позиції щодо предмета обговорення; правила спілкування в цілому додержано, але ще є істотні недоліки (за 4-ма критеріями): невисокий рівень самостійності й аргументованості суджень, можуть траплятися відхилення від теми, помилки в мовному оформленні реплік тощо.</p>
	8	<p>Курсант загалом вправно бере участь у діалозі за ситуацією, що містить певну проблему, досягаючи комунікативної мети, висловлює судження і певною мірою аргументує їх за допомогою загальновідомих фактів, у діалозі з'являються елементи оцінних характеристик, узагальнень, що базуються на використанні прислів'їв і приказок, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями (3-ма).</p>
	9	<p>Курсанти самостійно складають діалог з проблемної теми, демонструючи загалом достатній рівень вправності й культури мовлення (чітко висловлюють думки, виявляють уміння формулювати цікаве запитання, дати влучну, дотепну відповідь, виявляють толерантність, стриманість, коректність у разі незгоди з думкою співрозмовника), але в діалозі є певні недоліки за 2-ма критеріями, наприклад: нечітко виражена особиста позиція співбесідників, аргументація не відзначається оригінальністю тощо.</p>
	10	<p>Курсанти складають діалог за проблемною ситуацією, демонструючи належний рівень мовленнєвої культури, вміння формулювати думки, обґрунтовуючи власну позицію, виявляють готовність уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, даючи можливість висловитися партнерові по діалогу; додержують правил мовленнєвого етикету; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу звичайно відповідає нормам, проте за одним із критеріїв можливі певні недоліки.</p>

культуру спілкування, переконливо аргументуючи свої думки з приводу проблемної теми, даючи можливість висловитися партнерові по діалогу; змогли зіставити різні погляди на той самий предмет, навести аргументи «за» і «проти» в їх обговоренні тощо)	11	Курсанти складають діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж самі визначають проблему для обговорення), переконливо й оригінально аргументують свою позицію, зіставляють різні погляди на той самий предмет, розуміючи при цьому можливість інших підходів до обговорюваної проблеми, виявляють повагу до думки співрозмовника; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу відповідає нормам.
	12	Курсанти складають глибокий за змістом і досконалий за формою діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж самі визначають проблему для обговорення), демонструючи вміння уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, коротко, виразно, оригінально сформулювати свою думку, дібрати цікаві, влучні, дотепні, переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі й з власного життєвого досвіду, зіставити різні погляди на той самий предмет; здатні змінити свою думку в разі незаперечних аргументів співрозмовника; додержують правил поведінки і мовленнєвого етикету в розмові.

Мовне оформлення оцінюють орієнтовно, спираючись на досвід викладача і не підраховуючи помилок (зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

Примітка. Під **мовним оформленням** діалогу, тексту треба розуміти наявність/відсутність порушень лексичних, фразеологічних, граматичних (морфологічних, синтаксичних), стилістичних, орфоепічних, акцентологічних, інтонаційних норм української літературної мови, а також соціальних норм українського мовленнєвого етикету.

Монологічне мовлення Говоріння (усні переказ і твір), письмо (письмові переказ і твір)

1. Перевіряється здатність курсанта

- а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що розкривається (усно чи письмово);
- б) демонструвати вміння:
  - будувати висловлювання певного обсягу, добираючи і впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод із власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод із кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо);
  - ураховувати мету спілкування, адресата мовлення;
  - розкривати тему висловлювання;
  - виразно відображати основну думку висловлювання, диференціюючи матеріал на головний і другорядний;
  - викладати матеріал логічно, послідовно;
  - використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови;
  - додержуватися єдності стилю;
- в) виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми;
- г) виявляти певний рівень творчої діяльності, зокрема:

трансформувати одержану інформацію, відтворюючи її докладно, стисло, вибірково, своїми словами, змінюючи форму викладу, стиль тощо відповідно до задуму висловлювання;
 створювати оригінальний текст певного стилю;
 аргументувати висловлені думки, переконливо спростовувати помилкові докази;
 викладати матеріал виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів.

Організація контролю здійснюється за одним із двох варіантів.

Варіант перший: усі курсанти виконують роботу самостійно.

Варіант другий: курсанти складають висловлювання на основі диференційованого підходу (для початкового рівня пропонуються докладні допоміжні матеріали, для середнього – (допоміжні матеріали загального характеру, а для одержання балів достатнього і високого рівнів необхідно написати переказ чи твір самостійно).

Перевірка здатності **говорити** (усно переказувати чи створювати текст) здійснюється індивідуально: викладач пропонує певне завдання (переказати зміст матеріалу докладно, стисло, вибірково; самостійно створити висловлювання на відповідну тему) і дає курсантові час на підготовку.

Перевірка здатності **письмово** переказувати і створювати текст здійснюється фронтально: курсантам пропонується переказати прочитаний викладачем (за традиційною методикою або самостійно прочитаний) текст чи інший матеріал для переказу або самостійно написати твір.

2. Матеріал для контрольного завдання.

а) Переказ.

Матеріалом для переказу (усного/письмового) можуть бути: текст, що його читає викладач, або попередньо опрацьований текст; самостійно прочитаний матеріал із газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі, розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо (кількість слів для переказу 350-450).

Тривалість звучання усного переказу — 3-5 хвилин.

б) Твір

Матеріалом для твору (усного/письмового) можуть бути: тема, сформульована на основі попередньо обговореної проблеми, життєвої ситуації, прочитаного та проаналізованого художнього твору; а також пропоновані для окремих курсантів допоміжні матеріали (якщо обирається варіант диференційованого підходу до оцінювання).

3. *Одиниця контролю:* усне/письмове висловлювання курсантів.

Обсяг письмового твору – 3 -3,5 сторінки.

4. Оцінювання.

У монологічному висловлюванні оцінюють його зміст і форму (мовне оформлення). За усне висловлювання (переказ, твір) ставлять одну оцінку — за зміст, а також якість мовного оформлення (орієнтовно, спираючись на досвід викладача і не підраховуючи помилок, зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

За письмове мовлення виставляють також одну оцінку: на основі підрахунку допущених недоліків за зміст і помилок за мовне оформлення, ураховуючи їх співвідношення.

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			орфографія і пунктуація	лексична, граматична і стилістична
Початковий (Бали цього	1	Курсант буде лише окремі, не пов'язані між собою речення; лексика висловлювання дуже бідна.	15-16 і більше	

рівня одержують курсанти, які не досягають значного успіху за жодним із визначених критеріїв.)	2	Курсант буде лише окремі фрагменти висловлювання; лексика і граматична будова мовлення бідна й одноманітна.	13-14	9-10
	3	За обсягом робота складає менше половини від норми; висловлювання не є завершеним текстом, хибує на непослідовність викладу, пропуск фрагментів, важливих для розуміння думки; лексика і граматична будова бідна.	11-12	
Середній (Балів цього рівня заслуговують курсанти, які будують текст, що за критерієм обсягу, повноти відтворення інформації і зв'язності значною мірою задовольняє норму, але за іншими критеріями результати істотно нижчі)	4	Усне чи письмове висловлювання за обсягом складає дещо більше половини від норми і характеризується уже певною завершеністю, зв'язністю; проте є недоліки за рядом показників (до семи), наприклад: відзначається неповнотою і поверховістю в розкритті теми; порушенням послідовності викладу; не розрізняється основна та другорядна інформація; добір слів не завжди вдалий (у разі переказу — не використано авторську лексику).	9-10	7-8
	5	За обсягом робота наближається до норми, у цілому є завершеною, тема значною мірою розкрита, але трапляються недоліки за низкою показників (до шести): роботі властива поверховість висвітлення теми, основна думка не проглядається, бракує єдності стилю та ін.	7-8	
	6	За обсягом висловлювання сягає норми, його тема розкривається, виклад загалом зв'язний, але робота характеризується недоліками за кількома показниками (до п'яти): помітний її репродуктивний характер, відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий тощо.	5-6	
Достатній (Балів цього рівня заслуговують курсанти, які досить вправно будують текст за більшістю критеріїв, але за деякими з них ще припускаються недоліків.)	7	Курсант самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст (у разі переказу - з урахуванням виду переказу), вдало добирає лексичні засоби (у разі переказу - використовує авторські засоби виразності, образності мовлення), але в роботі є недоліки (до чотирьох), наприклад: відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; основна думка не аргументована тощо.	4	5-6
	8	Курсант самостійно будує достатньо повне (у разі переказу - з урахуванням виду переказу), осмислене, самостійно і в цілому вдало написане висловлювання, проте трапляються ще недоліки за певними показниками (до трьох).	3	

	9	Курсант самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст (у разі переказу - з урахуванням виду переказу); розкриває тему, висловлює основну думку (у разі переказу - авторську позицію); вдало добирає лексичні засоби (у разі переказу - використовує авторські засоби виразності, образності мовлення); однак припускається окремих недоліків (за двома показниками): здебільшого це відсутність виразної особистісної позиції чи належної її аргументації тощо.	1 + 1 (негруба)	
Високий (Балів цього рівня заслуговують курсанти, які вправно за змістом і формою будують текст; висловлюють і аргументують свою думку; вміють зіставляти різні погляди на той самий предмет, оцінювати аргументи на їх доказовість, обирати один із них; окрім того, пристосовують висловлювання до особливостей певної мовленнєвої ситуації, комунікативного завдання)	10	Курсант самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу - з урахуванням виду переказу) текст, урахує комунікативне завдання, висловлює власну думку, певним чином аргументує різні погляди на проблему; (у разі переказу - зіставляє свою позицію з авторською); робота відзначається багатством словника, граматичною правильністю, додержанням стильової єдності і виразності тексту; але за одним із критеріїв допущено недолік.	1	3
	11	Курсант самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу - з урахуванням виду переказу) текст, урахує комунікативне завдання; висловлює власну думку, зіставляє її з думками своїх одногрупників (у разі переказу - враховує авторську позицію), уміє пов'язати обговорюваний предмет із власним життєвим досвідом, добирає переконливі докази для обґрунтування тієї чи іншої позиції з огляду на необхідність розв'язувати певні життєві проблеми; робота в цілому відзначається багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю.	1 (негруба)	2
	12	Курсант самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації; аналізує різні погляди на той самий предмет, добирає переконливі аргументи на користь тієї чи іншої позиції, усвідомлює можливості використання тієї чи іншої інформації для розв'язання певних життєвих проблем; робота відзначається багатством слововживання, граматичною правильністю	—	1

Оцінювання усних відповідей курсантів

При оцінюванні відповіді курсанта потрібно керуватися такими критеріями: правильність і повнота відповіді; ступінь усвідомленості, розуміння вивченого; здатність практично реалізувати набуті знання; мовленнєве оформлення відповіді; рівень самостійності курсанта під час усної відповіді.

Відповідь курсанта має бути зв'язною, логічно послідовною, тематично та ідейно достовірною; відповідаючи, курсант повинен виявляти теоретичні знання з тієї чи іншої теми, уміння практично застосовувати правила, обґрунтовувати їх, аналізувати визначені Програмою мовні явища.

Високий рівень знань оцінюється «11» та «10» балами, якщо курсант ґрунтовно і послідовно викладає вивчений матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; обґрунтовує свої думки; застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно дібрані; дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови.

Достатній рівень знань оцінюється від «9» до «7» балів, якщо курсант дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й високий рівень, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауважень викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу, у мовленнєвому оформленні усної відповіді.

Середній рівень знань оцінюється від «6» до «4» балів, якщо курсант виявляє знання і розуміння основних положень певної теми, але викладає матеріал не досить повно і допускає помилки в формулюванні правил; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; викладає матеріал непослідовно і допускає помилки у мовленнєвому оформленні відповіді.

Початковий рівень знань оцінюється від «3» до «1» балів, якщо курсант не виявляє знань більшої частини вивченого матеріалу, допускає суттєві помилки у формулюванні правил, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал; не дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови.

Позитивна кількість балів може виставлятися не тільки за одну відповідь (коли на перевірку знань курсанта відводиться певний час), а й за кілька відповідей курсанта протягом заняття.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні:

1. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти. — К. : Грамота, 2019.
2. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти. — К. : Грамота, 2018.
3. Глазова О.П. Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 класу – Харків: Вид-во «Ранок», 2018.
4. Глазова О.П. Українська мова (рівень стандарту): підручник для 11 класу– Харків: Вид-во «Ранок», 2019.
5. Заболотний О.В., Заболотний В.В. Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 класу. – Київ: Генеза, 2018.

Додаткові:

1. Голуб Н. Б., Новосьолова В. І. Українська мова (рівень стандарту) підручник дл 10 класу закладів загальної середньої освіти. - К. : Педагогічна думка, 2018.
2. Чабан Н.І. Практикум з української мови (для студентів) для економічних спеціальностей [Текст]. Частина 1.– Херсон: Айлант, 2019
3. Черіпко С. І. Ч 475 Українська мова. Синтаксис і пунктуація: практикум. — К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2018.

4. Азарова Л. Є., Кухарчук Г. В., Олійник Л.І. Матеріали з української мови для підготовки до незалежного зовнішнього оцінювання слухачів ЗФМШ. Тести /– Вінниця : ВНТУ, 2020.
5. Інфоресурси:
<http://www.mova.info>
<http://sum.in.ua>
<http://language.br.com.ua>